

Vlaams
Parlement

ingediend op **231** (2014-2015) – Nr. 1
2 februari 2015 (2014-2015)

Verslag

namens de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Innovatie en Wetenschapsbeleid
uitgebracht door Lieve Maes

van het verslagmoment
over de Europese Ministerraad
Concurrentievermogen

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Axel Ronse.

Vaste leden:

de heren Matthias Diependaele, Andries Gryffroy, Jos Lantmeeters, mevrouw Grete Remen,
de heer Axel Ronse, mevrouw Sabine Vermeulen;
de heer Robrecht Bothuyne, de dames Sonja Claes, Martine Fournier, de heer Peter Van Rompuy;
de heer Willem-Frederik Schiltz, mevrouw Emmily Talpe;
mevrouw Yasmine Kherbache, de heer Bart Van Malderen;
de heer Imade Annouri.

Plaatsvervangers:

de heer Jan Hofkens, mevrouw Lieve Maes, de heer Lorin Parys, mevrouw Miranda Van Eetvelde,
de heren Paul Van Miert, Peter Wouters;
mevrouw An Christiaens, de heer Jenne De Potter, mevrouw Kathleen Helsen,
de heer Koen Van den Heuvel;
de heer Lionel Bajart, mevrouw Martine Taelman;
de heer Rob Beenders, mevrouw Güler Turan;
de heer Wouter Vanbesien.

INHOUD

1. Inleidende uiteenzetting	4
1.1. Industrie/Interne Markt	4
1.2. Onderzoek	7
1.3. Lets voorzitterschap van de EU	10
2. Vragen en opmerkingen van de leden	12
Gebruikte afkortingen	15

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid hield op 11 december 2014 een gedachtewisseling over de Europese Ministerraad Concurrentievermogen van 4 en 5 december 2014, met de heer Karel Boutens, raadgever Industrie, Onderzoek en Staatssteun van de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering bij de Permanente Vertegenwoordiging van België bij de EU.

1. Inleidende uiteenzetting

Nieuwe Europese Commissie

De heer *Karel Boutens* stelt dat er zich een belangrijke kaderwijziging voordeed met het aantreden van de Commissie-Juncker. Die bestaat uit 28 leden, waarvan Carlos Moedas en Elżbieta Bieńkowska in dit verband belangrijk zijn, omdat ze de portefeuilles beheren die gelinkt zijn aan Concurrentievermogen, met name Onderzoek, Wetenschap en Innovatie (Europees commissaris Moedas) en Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf (Europees commissaris Bieńkowska). Voorheen waren er aparte portefeuilles en commissarissen voor Industrie en Interne Markt. De twee respectieve directoraten-generaal worden nu ook gefusioneerd tot één directoraat-generaal, DG GROW, voor Interne Markt, Industrie, Ondernemerschap en Midden- en Kleinbedrijf.

Prioriteiten voor de nieuwe commissie zijn voornamelijk jobs, groei en investeringen. Onderzoek en innovatie staan niet letterlijk bij de prioriteiten opgesomd, maar blijven belangrijk in het kader van tal van andere prioriteiten. De digitale interne markt en de energie-unie zijn daarvan de meest markante voorbeelden.

1.1. Industrie/Interne Markt

Op de Raad Industrie en Interne Markt van 4 en 5 december 2014 voerde federaal minister Kris Peeters het woord over het industrieel concurrentievermogen. Hij deed dat ook voor de discussies waarin Vlaanderen doorgaans woordvoerder is. De bevoegde Vlaamse minister was verhinderd.

Debat over prioriteiten voor de interne markt

Het debat over de prioriteiten voor de interne markt is geagendeerd door het Italiaanse voorzitterschap. De lidstaten konden zich uitspreken over wat voor hen belangrijk is in de interne markt voor de volgende jaren. Er is door het Italiaanse voorzitterschap gevraagd naar de belangrijkste domeinen om investeringen aan te trekken en naar mogelijke concrete maatregelen.

Dergelijke discussies blijven meestal op een meer algemeen politiek-strategisch niveau. De lidstaten hadden wel allemaal hun inbreng, en globaal was daaruit op te maken dat er een toenemende verwevenheid is van diensten en goederen en de noodzaak dat het beleid zich daaraan aanpast. Er is momenteel een Europees beleid voor de goederenmarkt en een voor de dienstenmarkt. Ze worden door verschillende diensten opgevolgd en de monitoringmechanismen verschillen. Bij wijze van voorbeeld van de verwevenheid verwijst de spreker naar roltrappen: het blijkt dat het bedrijf dat ze installeert en produceert, meer verdient aan de dienst na verkoop dan aan de productie of installatie zelf.

Er werd ook verwezen naar de dienstenmarkt en de noodzaak tot verdere versterking daarvan, zoals al eerder werd benadrukt. Het is intussen een sleutelprioriteit geworden. Steeds meer lidstaten blijken voorstander van een sectorale aanpak. De algemene Europese Dienstenrichtlijn was een poging om de dienstenmarkt algemeen vrij te maken, maar er zijn op vele domeinen

hinderpalen. De roep om een sectorale aanpak klinkt daarom alsmaar luider, te beginnen bij de sectoren met veel groeipotentieel. Daarbij wordt verwezen naar sectoren zoals bedrijfsdiensten, vrije beroepen en de bouwsector. Het zou de bedoeling zijn het per sector te bekijken en te proberen een aanpak uit te tekenen.

Er was ook veel aandacht voor de digitale interne markt die alsmaar belangrijker wordt. Het gaat daarbij niet alleen over e-commerce, waarbij onder meer consumentenbescherming opvalt als belangrijke factor. Er wordt daarbij gestreefd naar een aanpak die parallel loopt met wat op een analoge interne markt werkt. Ook digitale inhoud en hoe men die kan meenemen naar een andere lidstaat na aankoop is een aandachtspunt. Er is door meerdere lidstaten ook verwezen naar behoefte om de copyrightwetgeving aan te passen. De digitale interne markt is duidelijk meer dan 28 kleine markten.

Voorts is vooral de nadruk gelegd op de implementatie van bestaande wetgeving. Voor België en Vlaanderen ziet het er in het laatste rapport wel goed uit, terwijl ze voordien altijd tot de groep van minder goede leerlingen behoorden. België werd in dat rapport zelfs als voorbeeld van good practice van omzetting van wetgeving genoemd. De Europese Commissie liet ook weten een nultolerantie te hanteren bij overtredingen van EU-wetgeving, zoals laattijdige of verkeerde omzetting.

Wat betreft de belangrijke domeinen voor investering, wordt vooral verwezen naar de netwerkindustrieën zoals energie, transport en steeds meer de digitale infrastructuur.

België heeft in deze discussie in eerste instantie gewezen op het potentieel van de samenvoeging van Interne Markt en Industrie in één portefeuille. De interne markt kan zo nog meer worden ingezet om industrie competitief te maken. De doelstelling van de industriële heropleving behelst het opnieuw aantrekken van industrie of een groter aandeel van de industrie in het totale bbb. De interne markt kan worden aangewend om de zogenaamde 'emerging industries' een grotere markt te bieden. Voorbeeld daarvan kan de invoer van elektrische auto's zijn. De Vlaamse markt is te klein voor producenten om erin te investeren, maar op Europese schaal wordt dat veel interessanter. Het maakt de Europese bedrijven ook voldoende competitief om op mondiaal niveau te functioneren. Ook 3D-printing is een nieuwe nichemarkt. Er moet worden onderzocht hoe de interne markt optimaal kan worden ingezet om nichemarkten tot een zekere schaal te verheffen en een platform naar de wereldmarkt te bieden. Voorts heeft België gewezen op de nood aan betere regelgeving, zonder het niveau van bescherming die deze biedt te verlagen. Betere regelgeving wordt vaak gelijkgesteld aan deregulering, maar het standpunt dat de lidstaat België inneemt is dat het gewoon nodig is om betere regels te formuleren, niet noodzakelijk minder.

Debat over industrieel concurrentievermogen

Over het industrieel concurrentievermogen werd een tweeledig debat gevoerd. Enerzijds gingen de Italianen opnieuw in op het zogenaamde mainstreamen van concurrentievermogen. Anderzijds werd het rapport van de kmo-gezanten besproken.

Met het mainstreamen van het concurrentievermogen bedoelt men het meenemen van dat aspect in andere beleidsdomeinen. Daarbij wordt vooral gedacht aan Milieu, Energie en Handel. Het concurrentievermogen moet een plaats krijgen bij het opmaken van wetgeving ter zake. Dat debat vloeit voort uit het feit dat de ministers in de Raad Concurrentievermogen geconfronteerd worden met bezorgdheden vanuit de industriële wereld over te zware milieuwet-

geving, oneerlijke import uit China enzovoort. De ministers bevoegd voor Industrie moeten dan verwijzen naar de respectieve ministers omdat die bevoegdheid niet tot hun domein hoort. Ze hebben geen vat op maatregelen die elders worden beslist. Een eerste stap in de goede richting zou een geïntegreerd industriebeleid zijn.

Het concept 'mainstreamen van het concurrentievermogen' is intussen ingeburgerd. Vele lidstaten zien ter zake een belangrijke rol voor de Raad Concurrentievermogen weggelegd. Het Italiaanse voorzitterschap wilde weten of de lidstaten vonden dat die raad concrete aanbevelingen moet doen aan de andere raadsformaties. De meeste lidstaten blijken daarvan voorstander, maar België is terughoudender. Het kan bogen op een goed intern coördinatiemechanisme. In andere lidstaten loopt dat niet zo vlot en kunnen de ministers bevoegd voor Industrie veel moeilijker invloed uitoefenen op standpunten van andere ministers in andere raadsformaties, bijvoorbeeld Milieu en Handel. De debatten in de Raad Concurrentievermogen beschouwen ze dan ook vaak als een middel om onrechtstreeks alsnog een impact te hebben. België stelde dat het in principe bereid zou zijn voorstellen met een nieuw effect op het concurrentievermogen te bespreken, zolang de besprekingen een meerwaarde hebben voor daaropvolgende discussies in de andere raadsformaties. Denemarken, Ierland en Zweden formuleerden dezelfde opmerking en waren daarmee in de minderheid. Hoe het concreet verder zal verlopen, is nog niet duidelijk. Er is een werkgroep op hoog niveau die de voorbereidingen moet treffen. In hoeverre het tot concrete aanbevelingen komt over wetgevende dossiers, moet nog blijken. Het debat ligt moeilijk en werd tien jaar eerder al gevoerd, zonder veel effect.

Ook het rapport van de kmo-gezanten werd besproken. De kmo-gezagte is een functie die in het leven is geroepen in het kader van de Small Business Act. Het zijn tussenpersonen tussen politiek en de kmo-wereld en ze zien toe op de implementatie van de SBA. Het rapport is het strategisch document voor kmo-beleid vanuit de EU. De kmo-gezanten moeten ervoor zorgen dat de behoeften van kmo's worden meegenomen in wetgeving. Er is een Europese kmo-gezagte, de directeur-generaal van de DG Enterprise (die wordt omgedoopt tot DG GROWTH). Binnen de lidstaten zijn er ook nog kmo-gezanten. Voor België is dat een vertegenwoordiger van de FOD Economie. Op Vlaams niveau is het de administrateur-generaal van het Agentschap Ondernemen.

De kmo-gezanten leggen jaarlijks een rapport voor aan de Raad. Het voorzitterschap wilde weten hoe men daarvan het best gebruik kan maken. Wat moet erin staan om nuttig te zijn voor beleidsmakers? In het eerste rapport wordt de situatie en het belang van kmo's uitgelegd. Zowat 99 percent van de bedrijven valt onder die noemer. Tegelijk leveren ze 60 percent van de werkgelegenheid en 58 percent van de toegevoegde waarde. Hun belang is dus duidelijk. Ze hebben het ook moeilijker om van de crisis te herstellen dan grote bedrijven en ook de werkgelegenheid blijft achterop. Kmo's vergen derhalve ook blijvend ondersteuning, vooral qua toegang tot financiering. Dat is zowat de enige aanbeveling uit het rapport, dat weinig omvattend is.

De lidstaten erkenden dat het netwerk belangrijk is. Enkele lidstaten, onder meer ook België, hebben vooropgesteld dat ze meer opvolging verwachten van de implementatie van de SBA. De kmo-gezanten werken met een rapporteursstelsel waarbij verslaggevers situaties op het terrein evalueren. Het moet de bedoeling zijn meer van dat soort informatie in het rapport terug te vinden. Dat moet toelaten beleidsconclusies te trekken.

Raadsconclusies

De raadsconclusies Industrie zijn niet baanbrekend. Er wordt verwezen naar het 'Competitiveness report', dat jaarlijks een stand van zaken geeft over het concurrentievermogen van de industrie in de EU. Het aandeel industrie in het bbp blijkt te slinken, onder meer omdat de productiviteitsgroei daar trager is dan in de dienstenmarkt. Algemeen wordt aangevoeld dat een maakindustrie belangrijk is voor de uitbouw van de dienstensector, gezien de verwevenheid van goederen en diensten. De conclusies gaan in op het belang van een goed investeringsklimaat, de nood aan innovatieve bedrijven, het belang van internationale handel en lage administratieve lasten en de versterking van de dienstenmarkt via sectorale aanpak. België heeft gepleit voor verwijzing naar slimme specialisatie en wees op het belang van clusters. Dat sluit aan bij de visie op het Nieuw Industrieel Beleid en is een uitgangspunt voor het standpunt ten aanzien van het EU-industriebeleid. Vlaanderen zet daarmee in op de domeinen waarin het een comparatief voordeel heeft. Deze verwijzingen zijn een terugkerende vraag van België en hebben ook een impact op het beleid, zeker nu de Europese Commissie in 2015 met een nieuwe clusterstrategie wil uitpakken. Mede onder invloed van Vlaanderen, het Vanguard-initiative en het standpunt dat met België wordt ingenomen, wint de clustergedachte weer aan belang.

Een raadsconclusie betreffende slimme regelgeving is dat een mechanisme wordt ingevoerd waarbij de lidstaten een impact assessment van de Europese Commissie kunnen terugsturen als die tekortkomingen vertoont. Het is wel niet de bedoeling dat het mechanisme wordt gebruikt om op de rem te gaan staan of voorstellen tegen te houden. Deze conclusie weerspiegelt de evolutie die zich aftekent om win-winsituaties te creëren tussen Concurrentievermogen, Sociaal beleid en Milieu. Het vroegtijdig betrekken van stakeholders bij de beleidsopmaak is een ander element dat aan de orde is gesteld. Ook het Vlaamse regeerakkoord legt daarop al de nadruk.

De conclusies over Toerisme zijn er gekomen onder invloed van het Italiaans voorzitterschap, omdat het voor Italië een belangrijk onderwerp is. Uiteindelijk is het door enkele lidstaten ook teruggebracht tot het mainstreamen van het concurrentievermogen.

1.2. Onderzoek

Voor het deel Onderzoek is het Waalse Gewest woordvoerder voor België.

Wetenschap met en voor de samenleving

Er is een debat gevoerd over 'Wetenschap met en voor de samenleving' (Science in and for society). De plaats van de wetenschap in de samenleving is natuurlijk een breed onderwerp. Het debat kan gaan over ethiek en gender maar ook over het onderzoeken van en het hoe en waarom van innovaties, hoe die in de maatschappij aanvaardbaar maken en andere thema's die maatschappelijk relevant zijn.

Er is vooral gesproken over wat men 'verantwoord onderzoek en innovatie' (responsible research and innovation) is gaan noemen. De bedoeling is na te gaan hoe men ervoor kan zorgen dat wetenschap en innovatie samensporen met de noden van de maatschappij. Dat vergt enerzijds een grote en vroegtijdige betrokkenheid van de samenleving bij onderzoek en innovatie en vele lidstaten hebben dat principe bevestigd. Anderzijds gaat het ook om een pedagogisch proces ten aanzien van de maatschappij, waarbij de rol van wetenschap en innovatie wordt belicht. Daarom werd ook grote nadruk gelegd op wetenschapscommunicatie en het populariseren van onderzoeksresultaten. Vaak schieten

wetenschappers tekort in het uitleggen van hun resultaten op een eenvoudige manier, terwijl juist dat de rol van wetenschap en innovatie voor de burger kan verhelderen. Het kan tevens een onderzoeks- en innovatiecultuur doen ontstaan en aanzwengelen.

Voorts zijn er weinig concrete suggesties gedaan. Een aantal lidstaten opperden dat wetenschappelijke carrières niet enkel op publicaties beoordeeld mogen worden maar dat ook de 'public outreach' moet worden meegerekend: de mate waarin een wetenschapper in contact treedt met de maatschappij en uitlegt wat hij doet.

Diverse lidstaten gingen nog in op hun praktijken en nationale initiatieven. Er is onder meer verwezen naar onderzoeksfondsen gericht op maatschappelijke uitdagingen. Zoals er de Dag van de Wetenschap is, kennen andere lidstaten initiatieven als opendeurdagen van onderzoeksinstellingen. De Britten hebben een centrum dat zich focust op berichtgeving rond wetenschap. Het traint wetenschappers om het onderzoek dat ze doen op begrijpelijke wijze uit te leggen, een soort van communicatie-opleiding voor onderzoekers.

Raadsconclusies

Er zijn drie raadsconclusies aangenomen. De eerste gaat over het Partnership for Research and Innovation in the Mediterranean Area. Dat is een prioriteit voor de Italianen, die sterk hebben aangedrongen op raadsconclusies over PRIMA. Artikel 185 van het EG-verdrag laat toe dat de Europese Commissie instapt in een oefening van lidstaten die een gezamenlijke onderzoeks- en innovatieagenda opstellen en geld investeren om die uit te voeren. De Commissie komt dan ook met middelen over de brug als ze van oordeel is dat er een toegevoegde (Europese) waarde is. In principe gaat het zo dat de betrokken lidstaten een initiatief voorbereiden en het indienen bij de EC, die het initiatief beoordeelt en een voorstel doet. De Raad beslist vervolgens. Voor het eerst zijn er nu raadsconclusies over een initiatief nog voor het aan de Commissie is bezorgd. Het Italiaanse voorzitterschap wilde vooral dat in de conclusies werd opgenomen dat het een artikel 185-initiatief moet zijn. Dat druist evenwel in tegen het recht van initiatief van de Europese Commissie. De Italianen vonden steun bij de lidstaten uit het Middellandse Zeegebied. De discussies verliepen moeilijk, omdat andere lidstaten er weinig belang bij hebben. Het zijn voor hen vooral middelen die uit Horizon 2020 zullen worden afgeleid. Belgische en Vlaamse stakeholders zullen er weinig kans op maken. Het is een verwarrende discussie geworden en de raadsconclusies zijn dan ook zeer genuanceerd. Er wordt in de conclusies meermaals verwezen naar de mogelijkheid van een artikel 185-initiatief, maar de Raad zegt nooit dat de Commissie dit moet voorstellen. Op die manier blijven de opties open voor de Commissie en wordt het initiatiefrecht gerespecteerd: de Commissie kan zelf oordelen of een voorstel voor een artikel 185-initiatief dan wel een ander instrument het meest aangewezen is.

De volgende raadsconclusies gaan over het voortgangsrapport van de Europese Onderzoeksruimte (European Research Area). Doel van de ERA is een interne markt creëren voor kennis, onderzoek en innovatie. Er zijn een vijftal prioriteiten vooropgesteld. Zo wordt gemikt op meer doeltreffende nationale onderzoeks-systemen, om talent en investeringen aan te trekken. Er moet ook meer transnationale samenwerking zijn tussen lidstaten, via onder meer joint programming of het gezamenlijk opstellen van onderzoeksprogramma's (los van artikel 185 van het EG-verdrag). De Europese Commissie komt bij joint programming louter ondersteunend tussen, om de coördinatie te financieren en niet het onderzoek zelf ook, zoals bij de toepassing van artikel 185 wel gebeurt. Een andere prioriteit is samenwerking inzake grote onderzoeksinfrastructuur, zoals bijvoorbeeld biobanken. Voorts moet er een open markt zijn voor onderzoekers, die van de

ene naar de andere lidstaat sociale zekerheid en bepaalde rechten zouden moeten kunnen meenemen. Carrières moeten aantrekkelijk zijn, zodat die mobiliteit ook echt ontstaat, en aanwervingen moeten eerlijk gebeuren. Voorts staan 'gender equality' en 'gender mainstreaming' centraal: ook voor vrouwen moeten carrières mogelijk en aantrekkelijk zijn. Ten vijfde is de circulatie van kennis aangepakt, met onder meer de open toegang tot publicaties. De open toegang tot onderzoeksdata zit in een ontwikkelingsfase; die gegevens die met overheidsgeld gefinancierd zijn, moeten toegankelijk zijn voor meer dan één onderzoeksgroep. Openstelling voor anderen moet innovatie genereren en zo meerwaarde creëren.

In een mededeling van 2012 werd gesteld dat de Europese Commissie voor de monitoring van ERA moet instaan. Het jaarverslag is daarvan een exponent. Het tweede jaarverslag concludeert dat op Europees niveau de nodige maatregelen genomen zijn. Het is nu aan lidstaten en stakeholders om de ERA te vervolledigen. De raadsconclusies hebben de voortgang vastgesteld maar ook erkend dat er nog heel wat werk moet gebeuren, vooral op nationaal niveau dus. In 2015 zal een Europese roadmap gepubliceerd worden, zoals eerder al was vooropgesteld. Die moet lidstaten bijstaan bij de nodige hervormingen. De lidstaten worden opgeroepen om de belangrijkste acties in de nationale hervormingsprogramma's voor het Europese semester mee te geven. Dat is een manier waarmee de Europese Commissie aandacht voor onderzoek en innovatie afdwingt en de budgetten voor onderzoek en innovatie tracht te vrijwaren.

Vlaanderen volgt de aanbevelingen in het kader van ERA op, bijvoorbeeld in het kader van de eerste prioriteit inzake meer doeltreffende nationale onderzoekssystemen. De samenvoeging van het IWT en het Agentschap Ondernemen is bijvoorbeeld een manier waarop het onderzoekssysteem meer doeltreffend wordt gemaakt door vereenvoudiging van het landschap voor innovatieve bedrijven en onderzoekers.

De Raad maakte ook de opmerking aan de Europese Commissie dat de gegevens die gebruikt worden voor het verslag – waarin bijvoorbeeld wordt aangegeven in hoeveel lidstaten aanwervingen gebeuren op merites, of in hoeveel lidstaten oproepen altijd competitief zijn – niet altijd correct zijn. Voor België staat bijvoorbeeld in het verslag dat er geen enkele specifieke maatregel of strategie voor internationale samenwerking zou zijn. Het FWO heeft wel degelijk samenwerkingsakkoorden en verscheidene overheden nemen deel aan joint programming en dergelijke. De Europese Commissie weet dat, maar toch sluipen dergelijke fouten in het rapport. Daarom is geopperd dat de monitoring beter moet. De monitoring is ook gebaseerd op een enquête bij stakeholders, maar als de grootste ervan niet antwoorden, daalt de representativiteit sterk.

De conclusies over onderzoek en innovatie als bronnen van hernieuwde groei zijn gelinkt aan een mededeling die erop is gericht uit te zoeken hoe de investeringen meer return kunnen opleveren. Hoe ervoor zorgen dat investeren in O&I zowel economische als maatschappelijke voordelen oplevert? Hoe de resultaten ervan maximaal valoriseren? In eerste instantie wordt gefocust op de kwaliteit van investeringen: er moet op de juiste initiatieven worden ingezet, en dat op efficiënte wijze, zodat ook privékapitaal kan worden aangetrokken. Initiatieven moeten gericht zijn op maatschappelijke uitdagingen. De Europese Commissie heeft een 'policy support facility' opgericht met als doel praktijken uit alle lidstaten en kennis van talrijke experts te verzamelen om lidstaten bij te staan in de ontwikkeling van beleid. Vlaanderen kent een typisch bottom-upbeleid, met heel weinig sturing. Maar er is een toenemende beweging op Europees niveau met Horizon 2020, dat net als andere Europese initiatieven gericht is op maatschappelijke uitdagingen, om ook een top-downbeleid te gaan voeren en de investeringen in onderzoek te richten op bepaalde thema's. Vlaanderen zal

moeten bekijken hoe het op de best mogelijke manier van die faciliteit gebruik kan maken om een meer sturend element in de onderzoeksfinanciering in te brengen.

België wees bij de raadsconclusies op het belang van O&I-investeringen voor een industriële heropleving. De link tussen industrieel concurrentievermogen en het belang van innovatie wordt hier doorgaans snel gelegd. Met het Vanguard-initiatief is ook de nadruk gelegd op investeringen die leiden tot industriële transformatie, tot het duurzaam maken van industrie en het competitief maken van de industrie op lange termijn.

Een laatste punt stond eigenlijk niet op de agenda: het investeringsplan van commissievoorzitter Jean-Claude Juncker. Het stond wel op de agenda van de ministers voor Industrie tijdens een lunchdebat. Maar de ministers bevoegd voor Onderzoek hebben het ook besproken. De Europese Commissie legt in het kader van het investeringsplan een pot aan van 21 miljard euro, waarvan 5 miljard euro aan EIB-middelen en 16 miljard euro uit het meerjarig financieel kader. Van die laatste wordt slecht 8 miljard euro volgestort als garantie. Daarvan is een deel ongebruikte kredieten binnen het meerjarig financieel kader en 2,7 miljard euro uit Horizon 2020. Het feit dat er middelen uit het O&I-programma worden gebruikt, wekt de interesse van de ministers van Onderzoek. Die hebben echter geen sterke standpunten ingenomen. Commissaris voor Onderzoek Moedas stelde dat het zeker niet mag worden beschouwd als verloren geld, maar veeleer als een opportuniteit om de middelen uit Horizon 2020 een grotere impact te laten genereren. De lidstaten uitten hun principiële steun aan het investeringsplan maar vragen meer toelichting bij het budget. Ze willen weten waar de 2,7 miljard euro precies vandaan zal komen. Bovendien willen ze de garantie dat deze middelen voor O&I-projecten worden aangewend en niet bijvoorbeeld voor infrastructuur voor Energie en Transport. In 2015 komt de Europese Commissie hierop terug met een voorstel voor het fonds en wie daarvoor zal instaan. De heer Boutens weet niet in hoeverre er veranderingen zullen gebeuren aan de regelgeving rond Horizon 2020. Het zal wellicht in één beweging gebeuren en door de begrotingsspecialisten worden gedaan. Dat maakt het ook moeilijk om enige impact te hebben vanuit Onderzoek. Het idee is echter om ervoor te zorgen dat de terugbetalingen van de garanties terugvloeien naar het Horizon 2020-budget of naar het opvolgersbudget. Dat is ook gebeurd voor de financiële instrumenten uit het Zevende Kaderprogramma, waarbij de terugbetalingen en de opbrengsten terugkeren naar het onderzoeksbudget, hoewel die in regel naar de algemene middelen moeten gaan. Of dat deze keer ook lukt, is niet zeker. Begrotingstechnisch is het een andere discussie.

1.3. Lets voorzitterschap van de EU

Letland neemt het voorzitterschap van de EU waar van 1 januari 2015 tot 31 juni 2015. Op beide raden heeft het Letse voorzitterschap inzicht verschaft in wat de plannen zijn en ook zijn logo voorgesteld. Het logo is rond en symboliseert onder meer eenheid maar ook diversiteit. Het stelt eigenlijk een molensteen voor: die is duurzaam en kan jarenlang draaien, dus productief zijn. Algemene prioriteiten van het Lets voorzitterschap zijn een versterking van het concurrentievermogen en de ondernemerscapaciteit, het grijpen van de kansen van de digitalisering en het mondiale bereik van de EU. De eerste en laatste prioriteit zijn traditioneel, stelt de heer Boutens. Digitalisering is wel het meest nieuwe onderwerp en is een realiteit geworden in elk facet, dus ook bij onderzoek en zeker in de industrie.

Dossiers voor Industrie en Interne Markt

Einde maart 2015 is er een informele bijeenkomst voor de ministers bevoegd voor de Interne Markt, dus de minister van Economie. Vervolgens zijn er nog raadsbijeenkomsten Concurrentievermogen begin maart en eind mei 2015.

Bij de dossiers die aan bod zullen komen op 2 en 3 maart 2015, is er de Europese 2020-strategie, met een jaarlijkse groeianalyse en het rapport over de integratie van de interne markt. De stand van zaken van Europa 2020 en de daaraan verbonden conclusies is een traditioneel onderwerp voor de eerste bijeenkomst van het jaar en is ook een bijdrage aan de voorjaarsstop van de Europese Raad.

Het Letse voorzitterschap plant ook raadsconclusies over de toekomst van het internemarktbeleid, voortwerkend op wat onder het Italiaanse voorzitterschap is gebeurd. De Industrial Policy Roadmap wordt gepubliceerd en stippelt de initiatieven van de Europese Commissie uit met het oog op het versterken van het industrieel concurrentievermogen. Op 26 en 27 maart 2015 wordt op de informele bijeenkomst de interne markt besproken, met nadruk op de digitale interne markt en de digitalisering van de industrie. Op 28 en 29 mei 2015 is een debat gepland over de Mid Term Review van de Europa 2020-strategie. Er komt ook een update van de Small Business Act in de loop van 2015 en er loopt tot 15 december 2014 een openbare raadpleging over hoe een nieuw kmo-beleid eruit zou kunnen en moeten zien. Op basis daarvan zal het Letse voorzitterschap al een discussie organiseren waarvan de eventuele conclusies later in 2015 van invloed kunnen zijn op het voorstel van de Europese Commissie daaromtrent.

Voorts plant het Letse voorzitterschap einde mei 2015 ook een debat over de digitale interne markt. De Europese Raad van juni 2015 zou over dat onderwerp gaan en het debat kan daaraan bijdragen.

Dossiers voor Onderzoek

Ook in de raadsformatie Onderzoek staat de herziening van de Europa 2020-strategie op de agenda. De jaarlijkse groeianalyse bevat een aanbeveling over het verhogen van de impact van investeringen in O&I. Het mainstreamen van de digitale dimensie in onderzoek en innovatie komt ook aan bod. Ook die debatten moeten worden gezien als een bijdrage voor de Europese Raad van juni 2015.

Einde mei 2015 worden, na de debatten in de bijeenkomst van begin maart 2015, raadsconclusies aangenomen. Die zullen gaan over de ERA-roadmap en de ERA-governance, die meer de opvolging behelst. De opvolging gebeurt eigenlijk in de European Research Area Committee, een lidstatenvertegenwoordiging op hoog niveau. Er is vooral discussie over hoe in dat comité de lidstaten een belangrijke rol kunnen opnemen en hoe het comité georganiseerd kan worden op een manier die reflecteert wat er nog moet gebeuren inzake de Europese onderzoeksruimte. Duitsland wil dat de lidstaten zelf het comité voorzitten, terwijl momenteel nog een lid van de Europese Commissie voorziet. Dat is een minderheidsstandpunt van Duitsland. België en Vlaanderen zijn van mening dat die positie juist beter aan de Europese Commissie wordt overgelaten omdat anders de kleine landen uit de boot vallen.

Over het mainstreamen van de digitale dimensie worden op 28 en 29 mei 2015 ook raadsconclusies aangenomen, na de voorbereidende debatten in maart 2015. Voorts is er een debat gepland over Wetenschap 2.0, een initiatief dat de veranderingen analyseert in de wetenschap ingevolge digitalisering, mondialisering en de vaststelling dat er grote maatschappelijke uitdagingen zijn die een

invloed uitoefenen op investeringen in O&I. Daarover wordt ook een mededeling van de Europese Commissie verwacht.

De heer Boutens wijst er tot slot op dat er door Letland een groot aantal conferenties wordt georganiseerd over deze onderwerpen.

2. Vragen en opmerkingen van de leden

Het valt de heer *Willem-Frederik Schiltz* op dat zowel de bewoordingen als de intenties vaak zonder meer schitterend zijn, maar dat actie eigenlijk achterwege lijkt te blijven. Er is vaak sprake van mainstreaming: men gaat ervan uit dat dingen wel ingeburgerd raken. En inderdaad, intussen weet iedereen wel dat inzetten op onderzoek en innovatie cruciaal is om het industrieel beleid op te vijzelen. Het lid is wel tevreden dat Europa de ogen opent wat betreft energiemarkten en transportnetwerken. Om daarmee ook echt iets te ondernemen, moeten nog wel wat heilige huisjes in diverse lidstaten sneuvelen.

Zelfs in België blijkt het niet eenvoudig om een gecoördineerd wetenschapsbeleid op poten te zetten, met universiteiten die er elk hun eigen onderzoeksbeleid op nahouden. Het creëren van een interne markt voor O&I klinkt veelbelovend, het kan voor kleine regio's mogelijkheden bieden om zich in niches te positioneren. Het zal wel een meer verregaande integratie van de Europese Unie vergen. In welke mate zouden onder het voorzitterschap van Letland in die zin openingen worden gemaakt?

Ook wat betreft de digitale agenda zijn er volgens de heer Schiltz nog te veel blokkades die een effectieve interne markt, en dan juist in die innovatieve segmenten, onmogelijk maken. Vaak moet in elke lidstaat toelating worden gevraagd om een innovatie op de markt te brengen. De kost van een octrooi is gigantisch en voor kmo's en kleine ondernemers onhaalbaar. De creativiteit wordt daar dus gefnuikt. Worden op de toekomstige raadsformaties en toppen initiatieven verwacht die daaraan verhelpen en een soepeler intern Europees industrieel beleid voorbereiden? De problemen situeren zich heel breed en niet louter bij handelsakkoorden. De kwestie hoort derhalve niet alleen thuis onder de bevoegdheid Handel. De Europese markt is groot maar volgens de heer Schiltz zou men al heel wat verder staan als die interne markt behoorlijk zou werken.

Wat energie betreft, hoort het lid ook al jaren klachten over de elasticiteit van de markt en het gebrek aan interconnectie. Juridisch bestaat die, maar in de praktijk vertoont die ernstige gebreken. Er zou nu door Europa een extra inspanning gebeuren voor netwerkinfrastructuur en dat stemt het lid tevreden. België en Vlaanderen hebben bij interconnectie veel te winnen door hun locatie en positionering. Ook de netbeheerders raken daarvan doordrongen.

De heer *Karel Boutens* oppert dat de overheid inzake de ERA moeilijk iets kan afdwingen als de visie bij stakeholders anders is. De overheid kan er wel voor zorgen dat de kadervoorwaarden er zijn: het eenvoudig maken voor een onderzoeker om naar een andere lidstaat te trekken, opportuniteiten in andere lidstaten zien, de kwaliteit van de instellingen hoog houden, zorgen voor aantrekkelijke carrières. Daartoe moet de overheid zich noodgedwongen beperken. Het Letse voorzitterschap wil verder openingen maken door onder meer de ERA-roadmap. Die blijft echter vrij algemeen, vooral wegens het verschil in niveau van ontwikkeling bij de diverse lidstaten. In sommige lidstaten is gender mainstreaming bijvoorbeeld al aanvaard, in andere minder.

Wat betreft de digitale agenda zijn het inderdaad zaken als de vele vergunningen die nodig zijn en het auteursrecht dat per lidstaat is beschermd die de interne markt bemoeilijken. Er is intussen wel aan een Europees octrooi gewerkt, maar

sommige bedrijven blijven kiezen voor een octrooi op de eigen markt, zeker als ze niet de intentie hebben om internationaal activiteiten te ontplooiën. Mede dank zij het Belgische voorzitterschap is werk gemaakt van een octrooi dat de volledige Europese markt bestrijkt. Het zal ook wellicht een aantal jaren duren vooraleer duidelijk wordt of er gebruik van wordt gemaakt en of het een effect sorteert op de concurrentiepositie van de eigen innovatieve bedrijven.

Het is inderdaad ook duidelijk dat de interne energiemarkt en de interconnectie een prioriteit is geworden voor de Europese Commissie, ook in het investeringsplan van voorzitter Juncker. De procedures voor het aanleggen van energieverbindingen nemen evenwel jaren in beslag. Het gaat vaak niet alleen om middelen die ontbreken.

Niet alleen door landen als België maar ook door meer perifere lidstaten wordt eenzelfde signaal gegeven wat betreft energie. Portugezen en Spanjaarden hebben een overschot aan windenergie, maar slagen er niet in die op de Europese markt te brengen. Oost-Europese landen zijn dan weer sterk afhankelijk van Rusland. De druk neemt toe om dat probleem aan te pakken.

De heer *Axel Ronse*, voorzitter, verwijst naar zijn deelname aan een conferentie van de commissievoorzitters Economie van de parlementen van de Europese Unie in Rome eind oktober 2014. Het belangrijkste onderwerp daar was de industriële renaissance en de rol van de kmo's daarin. De heer Ronse heeft vooral de implementatie van de Small Business Act aangekaart. Andere lidstaten en kandidaat-lidstaten brachten voortdurend het thema van de energiekost ter sprake als het om de concurrentiepositie ging. Daarbij werd ook verwezen naar de ontginning van schaliegas buiten Europa. Wat de heer Ronse interesseert is wat Vlaanderen, en dan met name de Vlaamse kmo's, concreet kunnen winnen bij het investeringsplan van Juncker? Het lid verwijst daarbij naar het Vlaamse clusterbeleid en het Vanguard-initiatief, waarin Vlaanderen trekker is inzake 3D-printing. Kan Vlaanderen iets winnen bij het plan of blijft het een verhaal voor de grote lidstaten en de tussenstructuren?

De heer *Karel Boutens* kent de klacht over de te hoge energieprijzen en het concurrentienadeel ten opzichte van onder meer de Verenigde Staten. Probleem is ook dat de energie-efficiëntie die hier wordt opgebouwd niet volstaat om die hoge prijs te compenseren. Er is een structurele handicap op dat vlak en de Europese Commissie voorziet niet dat die wordt opgelost in de eerstvolgende jaren. Als het zuiver om de kost van energie gaat, dan verliezen de Europese bedrijven. Het gaat evenwel ook om de mensen die er werken en hun vaardigheden en de bedrijven waarmee ze samenwerken en een goede verstandhouding hebben. De chemische cluster in Antwerpen is een typevoorbeeld van een energie-intensieve industrie die hier blijft investeren. De energieprijz is een aandachtspunt. De prijs kan niet meteen worden gecorrigeerd, maar men wil erover waken dat het concurrentienadeel niet groter wordt. Uit het rapport over concurrentievermogen leidt hij niet echt een heel positieve boodschap af in dat verband.

Wat zit er in het investeringsplan en het Vanguard-initiatief voor de Vlaamse kmo's? De heer Boutens weet dat Vlaanderen een hefboomfinanciering voor industriële transformatieprojecten heeft gevraagd. Nederland heeft ook een van zijn projecten in het kader van het Vanguard-initiatief naar voren geschoven. Het EFSI zou daaraan een bijdrage moeten kunnen leveren. Of er meteen winst voor de Vlaamse kmo's in zit, kan de heer Boutens niet voorspellen. Het zou de bedoeling zijn om 3D-pilot plants op te zetten om te zien in hoeverre de technologie bredere toepassing vindt en kan worden opgeschaald. De technologie lijkt de spreker interessant genoeg voor zowel grote bedrijven als kmo's. Hoe het Vanguard-initiatief de vertaalslag zal maken, is ook hem nog niet duidelijk.

Ook voor de heer *Axel Ronse* is dat nog niet duidelijk, maar hij verwacht veel van de transformatieprojecten. Voor de eigen kmo's lijkt het zinvol om te streven naar een multiplicatoreffect via een deel van de Europese middelen. Dat kan via bestaande initiatieven inzake reconversie van kmo's. Het lid haalt het voorbeeld aan van het West-Vlaamse Libeltex, dat decennia lang actief is geweest in klassiek textiel. Na reconversie spitste het bedrijf zich toe op medisch textiel en daarin staat het intussen aan de wereldtop. Er zijn diverse andere voorbeelden van kmo's die een geslaagd reconversiebeleid voerden. Het lijkt het lid nodig om in de Raad voor Concurrentievermogen vanuit België en Vlaanderen nog meer nadruk te leggen op de link met onderzoek en ontwikkeling en de valorisatie daarvan.

Axel RONSE,
voorzitter

Lieve MAES,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

bbp	bruto binnenlands product
EC	Europese Commissie
EG	Europese Gemeenschap
EFSI	European Fund for Strategic Investments
EIB	Europese Investeringsbank
ERA	European Research Area
EU	Europese Unie
FOD	Federale Overheidsdienst
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek - Vlaanderen
IWT	Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
O&I	onderzoek en innovatie
PRIMA	Partnership for Research and Innovation in the Mediterranean Area
SBA	Small Business Act